

Jo Spier ✓

● DOOR BETTY VAN DER PLAATS

De man met de geestige handtekening, bij de Telegraaf-lezers een wekelijks gast, bij de anderen misschien — ondanks de bundeling van vele zijner tekeningen, nog niet zo bekend als hij om zijn originaliteit verdient te zijn.

Dat hij het hart van het Nederlandse volk hoe langer hoe meer wist te winnen heeft hij m.i. niet te danken aan zijn virtuositeit, die blijkt hij bij nader kennismaking met zijn werkwijze slechts in schijn te bezitten, noch aan een bijzondere begaafdheid — men is het zelfs nog niet eens over de vraag, of zijn werk aan „Kunst“ toekomt —, maar aan de zeer bijzondere eigenschappen van zijn talent en van zijn karakter.

Wanneer we in de gelegenheid zijn, een enigszins volledige tentoonstelling van zijn werken te bezichtigen, moeten we die vooral waarnemen, teneinde een meer algemeen oordeel over zijn werk te krijgen.

Het eerste wat de meeste kijkers opvalt is: zijn geestigheid. Wanneer men echter niet meer ziet dan een aan „moppigheid“ grenzende humor, dan heeft men van de mens Jo Spier nog heel weinig begrepen. Voor mij is een grondtrek van zijn werk: meegevoel voor de mensen, vooral voor de armen en misdeelden. Er is een bepaalde categorie van tekeningen, waarin dit sterk uitkomt. Ik noem als voorbeeld: de mijnramp, waarop men van de eigenlijke ramp niet anders ziet dan een klein stukje van de gevolgen: de met ijzer beslagen schoenen van een mijnwerker, die onder het dodenkled uitsteken dat over de brancard is gespreid.

Als tweede — deze met de hem eigen fijne humor — noem ik: „De brug der zuchten,” voerend naar de Bank van lening.

325

Even humoristisch is de tekening van den bedelaar die voor het grote gebouw van de Bank zijn rustpoos neemt: De man met de miljoenen achter zich. Ontroerend is zijn: Avondschool voor volwassenen. Met hoeveel meegevoel zijn de oude handen weergegeven, die zich zo moeilijk om de pen buigen. De humor schuilt weer, in wat er op het bord geschreven staat: de koe zegt boe boe!

Het geestigst is Jo Spier waar hij een loopje neemt met befaamde oud-Hollandse gewoonten, als daar zijn: prikkelbaarheid en kleinzieligheid, verzamelwoede, babbelsucht. De eerste komen uit in de geschiedenis van den man, die zich ergerde, wanneer zijn boven-buurman bij het bloemen begieten water morste, die zich eraan ergerde dat Piet van de overkant een licht pak droeg wanneer hij met zijn meisje gaat wandelen, die zich ergerde aan het auto-getoeter. Dan gaat hij naar het onbewoonde eiland Tai-po, om in de eenzaamheid van al deze ergernissen verlost te zijn.

Helaas — daar hindert hem de aap in de boom, die morst met het sap van de kokosnoot, daar hindert het hem, dat de blauwe papegaai in de paartijd zo mooi is, en daar ergert hij zich aan het trompetten van de olifanten in het woud, want — hij heeft zijn kleine zieltje meegenomen!

De Hollandse verzamelwoede wordt geheld in: Over 3000 jaar in het Rijksmuseum. Onder vele vindt men in dat museum een maximum-snelheidsbord. Het onderschrift luidt: Totempaal zoals onze primitieve voorouders ze aan de ingang van hunne nederzettingen opstelden plm. 1930. Reconstructie van het Latijnse opschrift is helaas onmogelijk.



Van de hekeling van de Nederlandse babbelzucht is de bekende wandel-geschiedenis een onovertroffen voorbeeld.

Raak en geestig is hij, waar hij ontwerpen tekent voor de reclame. Ik noem als voorbeeld het boekje voor de Velpon:

De enige dingen die u met Velpon Ceta Bever niet lijmen kunt:

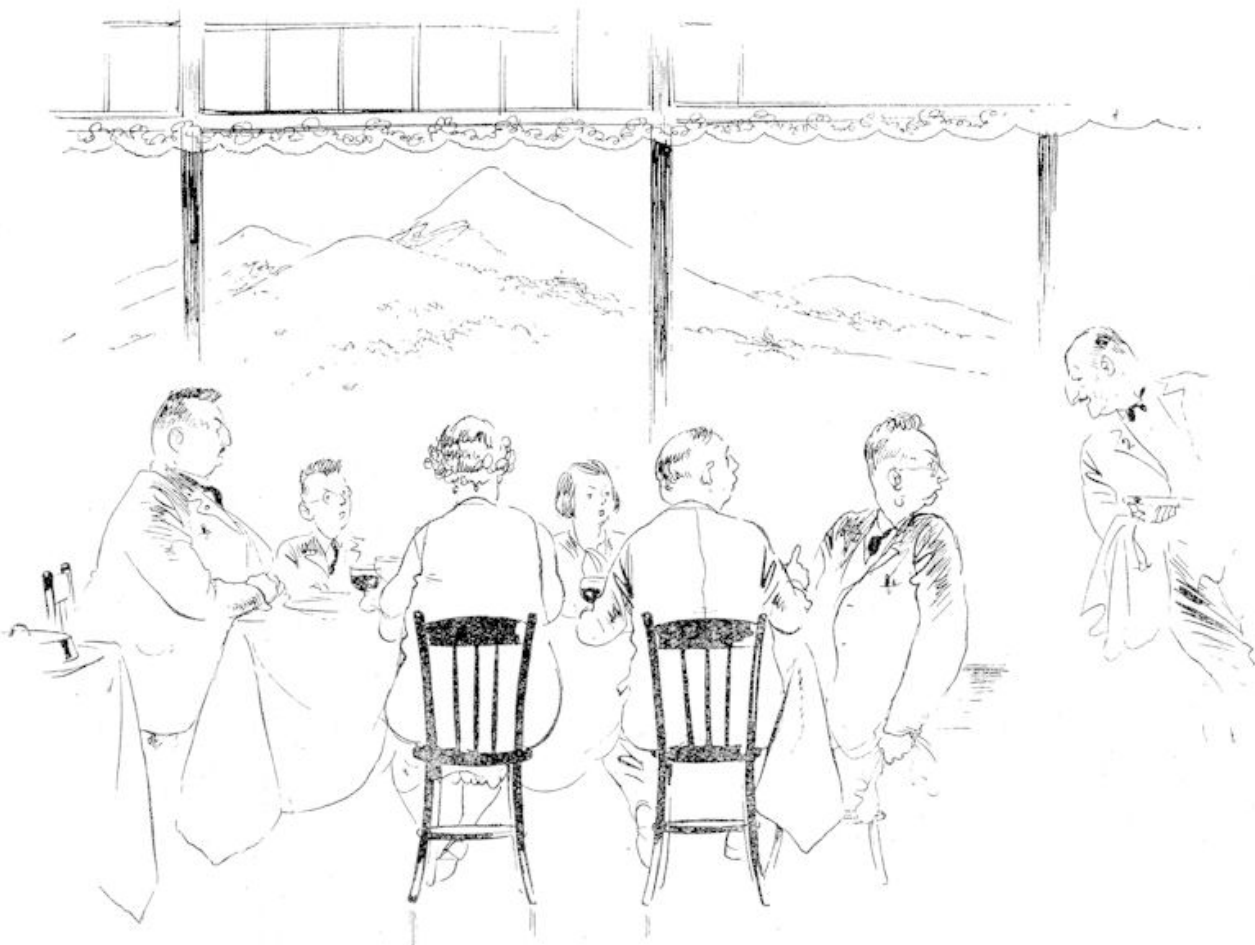
Een gebroken woord; Een gebroken record; Een gebroken carrière; Een gebroken nek; Een gebroken lijn. Gebroken Engelsch. Een gebroken hart; Een gebroken ei; Gebroken thee; Een dubbele breuk.

Al het andere wel!

In zijn illustraties voor boeken is hij m.i. minder goed dan in het bovengenoemde

werk. Dat geldt ook van zijn tekeningen bij verzen van J. van Nijlen, en Werumeus-Buning (De ballade van Jan van Oordt). Misschien heeft hij zich te veel bij de tekst moeten aanpassen — het is bij Jo Spier juist de geniale „vinding“ van tekening met onderschrift, die het werk zijn bijzondere geestigheid verleent.

Bekijkt u maar eens de opgenomen illustraties, die beide de Hollander in het buitenland laten zien. Ieder, die op reis minder beschaafde landgenoten heeft „mee-gemaakt“ of ook maar het veel voorkomende burgerlijke praat-type, zal van de raakheid van deze tekeningen en onderschriften genieten. Nadat ik zelf, tot mijn grote er-genis — o schone Hollandse eigenschap! —



NEDERLANDERS OP REIS:

„HERR OBER, GIBT ES NOG
DOPFERRETJES?“



in de tandrad naar de top van de Drachenfels, tussen een groep luidruchtige reizigers heb gezeten, die op het schone panorama reageerden met „Houd er de moed maar in!“ en „we gaan nog niet naar huis!“ — natuurlijk na een nóg luidruchtiger geschiedenis met de draag-ezeltjes — na die tijd vind ik Jo Spiers spot met de natuur-genietenden Hollander heel goedig.

Wat de techniek van Spiers tekenen betreft, daarin treft ons allereerst, dat hij zo sterk weet te suggereren. Zijn klaarblijkelijk streven is — daartoe vergelijkende men zijn vroeger en tegenwoordig werk — met zo weinig mogelijk lijntjes zo veel mogelijk te zeggen. Een oppervlakkig beschouwer krijgt de indruk alsof hij ze maar zo „op het papier gooit“, maar die indruk is geheel onjuist. Integendeel bewijzen de vele correcties in zijn drukproeven dat hij er ernstig en nauwgezet aan „werkt“. Maar wanneer het werk zó is, dat het hem bevredigen kan, dan weet hij met een enkel gebogen lijntje de onmetelijkheid van de Indische Oceaan te suggereren. Ook een tekening als „Nice“ geeft niet anders dan de suggestie van de lichtende stad aan het water.

Deze wijze van tekenen verraadt in elk geval een meesterschap. Ieder ingewijde in de schone kunst weet, dat ook in dit opzicht geldt: „In der Beschränkung zeigt sich der Meister,“ want het weinige dat er staat moet wel heel juist en typerend zijn! Heeft zijn werk dus vele goede eigenschappen, eigenschappen die hem tot een zeer bijzondere figuur maken, toch is zijn werk nooit groot te noemen, nooit diep — tragisch. Jo Spier ziet vooral in alles het kleine. En dat kleine typeert hij raak, en doorgaans geestig. Hij ziet bij mensen, landschappen, steden, het meest markante, en beeldt dat uit, zonder zich aan al het andere te storen, of zich erdoor te laten afleiden.

Vandaar dat bijna al zijn tekeningen dat zeer bijzondere hebben, dat onmiddellijk pakt. Dit maakt het werk van Jo Spier toegankelijk voor een groot publiek.

NEDERLANDERS OP REIS :
— „NOU EN DE WATERGOLF
WAS ER NET ZOO HARD
WEER UIT OOK !“ —

